

Varpas išaina kas
antras mėnesis. Metinė
prekė su parsuontimu:
Rusijoje (kuver-
tuose) 5 rubl.,
Prusose 3 auks.,
Amerikoje ir kitur 4 auks.

VARPAS

Apgarsinimai V a r p e,
ištisa eilutė smulkaus
rašto, kaštuoja
60 fen. arba 30 kap.

literatūros, politikos ir mokslo dvimėnesinis laikraštis.

Vardan teisybės.

(Tęsimas.)

Kunigai pildo savo kunigiškas pareigas; kaip gano, bet gano aveles; inteligencija-gi turi įieškoti skanesnės žolės avelėms ganyti, idant avys būtų riebesnės ir vilnos ilgesnės naujiems ganytojams (t. y. inteligencijai?) Ar teip, o koki miščiūniški idealai! B. nori čia šaukti, kad mes ne teip suprantame jo kalbą, kad jis ne tai norėjo pasakyti savo sulygime, kad jis myli tėvynę, kad mūsų kalba, tai vien tik žodžių kazuistika. Ar mes kalti, kad B. vieną nori pasakyti, o kitą pasako savo rašte? Bet kantrybės, truputį kantrybės.

Gana nors truputį pažinti mūsų judėjimą, kad pamatyti, kokia plačia srove eina jame antiklerikališki ir net ateistiški principai.*) Kokios-gi priežastys to? Pirma: vadovai kilimo, — pasakysime — išauklėti naturalistiškai-materijalistiško mokslo, patys yra principijališki priešiai klero siekių; bet jeigu būtų ta viena priežastis, jeigu anti-kunigiški siekliai ne rastų sau dirvos, tai neturėtų jie nė tokio pasisekimo, nė tiek pasekėjų, žodžiu, nebūtų teip surišti su judėjimu. Antra: ant lietuviškos dirvos paauogo šamonė, kad apšvietimas ir gamtiškai-materijalistiškos pažiūros ant svieto, tai galingas ginklas prieš Lietuvos autoritetus, kurių rankose kenčia mūsų tauta; tai geriausias budas perkirsti ryšius su varginga praeitimi. Pas mus iš senovės tas autoritetas — kunigija. Nepasakysime per daug, pavadinę kunigiją stipriausia partija Lietuvoje; niekas neturi tokios įtekmės ant žmonių, niekas neturi tokios organizacijos — teip centralizuotos ir solidariskos; niekas — net gudų valdžia. Trečia: kunigija užėmė Lietuvoje tokį visuomeniškai-ekonomišką stovį, kurs prieštarauja reikalams daugumo gyventojų-ukininkų ir proletarijato. Aiškinti šitai, rods, nereikia. Visi kunigai gali būti geri, kaip kunigai ir žmonės (nors teip padėkime nėra); bet jie suteikia žinomą luomą; jie turi savo. — pagal kitų nuomones — siaurai kunigiškus siekius. Su jų pažiūra ant Lietuvos judėjimo neentiks daugumas

*) Žinoma išmintingas žmogus bus labai atsargus ir diplomatiškas, platindamas šitokias pažiūras. Aut.

lietuviškos inteligencijos. Atminkime nors nuomones trijų vadų mūsų kunigijos: jie pripažįsta tautišką judėjimą tik ant tiek, kiek jis apgina katalikišką tikėjimą nuo schizmos; vienas iš jų (vysk. Zveravycius) stačiai neapkenčia liet. kalbos ir t. v. litomanų. O žinoma, kokią įtekmę šitie vadai turi ant visos mūsų kunigijos. Mes nenorime per tai pasakyti, kad tarp kunigų nėra patrijotų; apskritai juokingai būtų atiduoti monopolį patrijotizmo kokiam vienam luomui arba partijai; ir kunigų yra patrijotų ir jie rupinasi apie gerovę tėvynės, bet jų patrijotizmas yra — pagal nuomonę radikalios inteligencijos — siauras: idealą tėvynės jie mato katalikiškoje ir jezuitiškoje Lietuvoje, kur viešpatantų kunigai. Kunigai pasielgia labai solidariskai ir baisiai pyksta, jeigu kas svarsto jų darbus; jiems nepatinka korespondencijos, nors teisingos, apie nedorus pasielgimus jų dvasiškų brolių; tai, mat, po truputį griauja jų autoritetą, mažina skaitlių jų aklių klausytojų. Pažiūros kunigų, jų idealai ir taktika išsidirbo per ilgus amžius kunigijos gyvenimo. Dirbdami ir manydami teip, jie, gal pasakyti, pildo savo istorišką pareigą. Kiti luomai kitokius sau stato siekius, eina prie jų kitu keliu — ne kunigišku; čia ir gimsta ginčai. Daugumas t. v. inteligencijos lietuviškos nesutiks ir negali sutikti su kunigiškomis tendencijomis; dėl augščiau minėtų priežasčių ji kovoja su kunigija, pildydama teipo-gi savo istorišką reikalą; o ne svetimos „radikalios sermėgos“ yra čia kaltos. Šita inteligencija sako, juog turi ateiti galas neapbrėžiotam viešpatavimui kunigijos ant proto, sąžinės ir kišenės mūsų žmonių, kaip jau atėjo kitur.

Dar keli žodžiai apie „Kaino ugnelę“. Ji neturi objektyviškų pamatų gyvenime, bet išauginta subjektyviškų ginčų žlibų, nekultūriškų žmonių. Jeigu šita ugnelė pasirodo kovoje atskirų luomų tarp savęs, tai nurodo nekultūrišką ginčų budą.

Jeigu B. savo „padangėse“ keltų balsą prieš šitą nesimpatiską budą mūsų ginčų, tai jis nešauktų: vyrai! pas mus luomų antagonizmai yra silpnai apsiरेiske, dėlto nėra ko bjaurinti kits kitą; eikite šian, šioks ir toks į mano pastogę, nustosime peštis ir padirb-

sime koki didelį didelį darbą. (Gal buti, koks paklydęs pakeleivis ir užeis į jo pastogę, bet kad daugiau lietuvių tenai sulįstų — abejotinas daiktas.) Jis pasakytų: broliai! vardan žmonijos ir kultūros, jus perstatytojai visokių partijų, kovokite tikrais (gerais moraliskoj prasmėje) ginklais, o ne vilyčiomis nuoduose mirkytoms. Kaip tankiai jus peržengėte šią tiesą. Ar-gi žmogus ką-nors nustos, jeigu jisai guodos savo priešų, jeigu jisai manys, juog ir priešio pažiūros ir darbai randa šaltinį tokiuose-pat geruose ir tikruose noruose ir pageidimuose. Guododami kits kitą, ne įieskodami blogų motyvų priešio darbuose, rimtai ir teisingai veskime ginčus.*)

Bet kaip-gi kitaip turi daryti tie, kurie suprato, kad kova ir ginčai kyla iš socialiskų gyvenimo sąlygų, o ne per agitaciją kokių ten jaunikačių arba avanturistų paskolintose sėrmėgose. Kaip-gi kitaip turime daryti, jeigu kova — tai susirėmimas dviejų idejų, iš kurių kiekviena tapo sutverta gyvenimo sąlygų; jeigu mūsų priešiai užėmė savo stovį dėkni tokioms-pat objektyviškoms (t. y. visuomeniškomis) sąlygoms, kaip ir mes patys, ir ne ypatiška jų nedorybė, bet sąlygų spēka padarė juos mūsų priešiais.

Reikalingumą, istoriską privalumą atskirų luomų ir partijų Lietuvoje mes turime pripažinti. Kitas klausymas, kokia iš jų turi geresnę, didesnę ateitį, o kokia veikiai jau mirs. Kova tarp liet. partijų (tik dora, teisinga) nieko nekenkia tautiskam judėjimui; priešingai, ji sujudina visus kampus mūsų Tėvynės, žadina iš miego ir pastiprina naujas spēkas. Ir prie jaunos Lietuvos gyvenimo galima pritaikyti žodžius poeto:

Der Krieg lässt die Kraft erscheinen,
Alles hebt er zum Ungemeinen,
Selber dem Feigen erzenget er den Mut.

* * *

II.

Augščiau trumpai išguldėme pažiuras link Lietuvos tautisko judėjimo. Dabar pažiūrėsim, kokias praktiskas pasekmes galėsime išvesti iš to tyrinėjimo.

Tankiai kyla pas mus balsai, kad nėra organizacijos, apimančios visą Lietuvą, kad mes neturime savo „matieos“, tautiskos mantos, kaip čekai, bulgarai ir k. Sunku lyginti mūsų dabartinį padėjimą su čekais prieš 50—60 metų; jų kilimas prasidėjo visai kitokiose sąlygose, negu mūsų: luomų antagonizmai tuomet buvo apsiėsiškę ten ne taip, kaip dabar Lietuvoje, Vak. Europoje ir-gi nebuvo tuomet dabartinio luomų nesutikimo,

*) Nors šitie žodžiai neturėtų didelės pasekmės — pridurkime nuo savęs. *Auf.*

o ir tai turi įtekmę ant mūsų socialisko gyvenimo (jug kyniška siena nuo Europos neužsitversime); kunigai pas mus užima kitokį stovį, negu pas čekus, bulgarus... o žinoma, kiek jie gali. Ant galo politiskos sąlygos čekų gyvenimo daug skiriasi nuo mūsų. Dėlto įkunijimas pas mus tokios organizacijos, kaip buvo čekų „matica“ negalimas daiktas.

Žiurint į Lietuvos dabartinį gyvenimą, kaip į judėjimą atskirų luomų ir partijų, lengvai galima patėmyti jame dvi tendencijas: vieną — traukiančią luomus ir partijas prie vieno bendro centro (siekio), o antrą, priešingą — skleidžiančią jas nuo šito centro. Pirma atsiranda ant pamato vienodų politiskų sąlygų gyvenimo, kaip tai: vienodo tautisko budo, vienos kalbos, vienodo padėjimo prieš valdžią ir vietinės administracijos; žodžiu, vienodų politiskų sąlygų mūsų gyvenimo. Antra-gi, priešinga tendencija pasirodo ant dirvos nevienodų partyviškų pažiūrų, nesutinkančių siekių atskirų dalių mūsų visuomenės... t. y. nevienodos sąlygos vidaus gyvenimo veda atskirus luomus (arba partijas) prie specializacijos siekių, tankiai priešingų kits-kitam.

Ant pamato vienodo politisko padėjimo mūsų partijų prieš valdžią galima atrasti eilę klausimų, ant kurių sutinka, arba gali sutikti visos. Ir programuose jų (ant kiek jie yra aiškus) apsiėsiškė reikalavimai, bendri visiems lietuviams. Reikia tiktai šituos reikalavimus arba norus suvesti į vieną vietą; tuomet atskiros partijos galės pavesti šitų reikalų varymą vienai centrališka organizacijai. Dirva šitai organizacijai vis labiau taisyti: reikia tiktai kristalizuoti ne visai aiškias arba platoniskas tendencijas prie šitos centraliskos organizacijos. Paženkliname čia, kad šita org. turi būti nepramanyta, bet turi paimti ant savęs tiktai tuos reikalus, kurie tapo gyvenimo išsaukti; o ne ganymas avelių (kaip nori Berželis) turi būti jos pareiga.

Koki gali būti tie vieši reikalai, su kuriais sutiks jeigu ne visi, tai daugumas lietuvių?

1. *Lietuviška spauda.* Reikalingumą jos pripažįsta kuo ne visi lietuviai ir net liberališki svetimsaliai. Nėra ką plačiau apie šitą klausymą kalbėti: pakol mes čia šnekėsime gudai gali mums duoti „spaudą“. Nors visos lietuviskos partijos sutiks su šituo reikalu, vienok kiekviena iš jų turės kitokius motyvus: radikalas vienus, kunigas antrus, socialdemokratas trečius.

2. *Pripažinimas ir įvedimas lietuviskos kalbos:* mokyklose (pradedamos ir vidutinėse), bažnyčiose (kur dar nėra įvesta liet. kalba), tose įtaisose, kurios tarnauja lietuviams. Su

šituo be abejonės sutiks daugumas, jeigu ne visi lietuviai, kurie bent kiek prisideda arba prijaucia mūsų tautiškam judėjimui. Mūsų visuomenei yra tai svarbiausias klausimas, kurs turi buti kuo greičiau išrištas; nės koks gali buti progresas mūsų tautos gyvenime, jeigu kalba jos niekur nepripažinta, visur persekiojama. (Toliaus bus.)

→ Velinės. ←

(Tešimas.)

Jonas.

Ik vieno

Visus; mačiau aš pats... Pargriždamas,
Prasiau kaprolo staptelt valandėlę,
Ištolo atsistočiau, už stulpų
Bažnyčios užsislėpęs. O bažnyčioj
Tuotarpu buvo mišios, svieto daug.
Staiga sujudo žmonės, ėmė verstis
Į lauką, prie kalėjimo tiesiog.
Ties durimis buvau; teip ištuštėjo
Bažnyčia, juogiai kunigą mačiau
Gilumoje su kieliku ir vaiką
Su varpelin. Žmonelės apgulė
Kalėjimą; nuo vartų nustatyta
Ant placiaus, lyg per šventę didelę,
Kareivių dvi eili su ginklais, bubnais,
O tarpe jų kibitkos... Atleikia
Ant arklio policmeisteris; iš veido
Tuojau matyt, kad didis tai žmogus
Ir vadas didžio džiaugsmo, džiaugsmo caro
Šiaurinio, apgalėtojo — vaikų!
Užbubnyjo tuoj, atsidarė vartai...
Mačiau visus; kiekvieną jų sarga
Su bagnitu lydėjo: nesuauge
Vaikai, sunykę, galvos nuskustos,
Rekrutų tartum, o ant kojų pančiai.
Vargšai! Jauniausias, metų desimties
Vaikiukas, skundės negalys retėžio
Pavilkit ir rodė koją kruviną,
Apnuogintą; prajodamas pro šalį.
Užklausė policmeisteris, ko nor.
Mat policmeisteris tur gerą širdį,
Retėžį vaiko apžiūrėjo pats:
„Tik dešimts svarų, su tiesa sutinka...“
Išsivedė Jančevskij... pažinau:
Pajuodęs, liesas, bet-gi ypatingai
Jis visas pagerėjo. Tas gražus
Ir linksmas vaikas prieš metus da, šiandien
Žiūrėjo iš kibitkos, tartumei,
Ans ciesorius nuo uolos nepgyventos,
Rimtos, puikioms ir giedriomis akims.
Tai rodos nelaisvės bendrus ramino,
Tai liaudį sveikino, šypsodamas
Karčiai, arba švelniai, lyg but norėjęs
Sakyti: nelabai man skauda. Štai
Man pasirodė, kad mane pamatė,
Ir nežinodamas, kad už skverną

Kaprolas laiko, tarė mane liuosą
Jau esant: pabučiavo delną sau
Ir mostelėjo man, linkėdamas tartum
Ir atsisveikindams. Visi tuojau
Ant manęs atkreipė akis; kaprolas
Priversti stengėsi, kad slėpčiau.
Nesutikau, arčiau da atsistočiau
Prie stulpo. Tėmyjaus į kalinį:
Pasergėjo jisai, kad liaudis verkia,
Žiurėdama į pančius, koja tuoj
Papurtė retėžius — mat jam nesunkus.
Čia užkirsta arkliai ir kibitka
Iš vietos šoko; skrybėlę nusėmęs
Ir atsistojęs, tris kartus jisai
Suriko: „Lenkija da nepražuvo!...“
Į minią įvažiavo... Da ilgai
Matyti buvo ta ranka į dangų
Iskelta, skrybėlė kaip šermenu
Vėlukas, ta galva, kuriąją varas
Bėgėdis nuo plaukų apnuogino,
Bet nesugėdinta pati, ištolo
Užmatoma, puiki, kuri visiems
Parodo visą nekaltybę savo,
Drauge išniekinimą, ir viena
Iškilus iš minios, iš jurių tartum
Galva delfino, audrą reiškiančio.
Ranka ta ir galva akyj man liko
Ir liks jau mintyje, ir visados
Bus mano kompasu per visą amžį,
Parodys ir nuves, kur yr dora;
Jei aš užmiršiu jas kada, tai, Dieve,
Užmirški mane!...

Kn. Lvovič.

Amen už visus.

Kiekvienas kalinys.

Ir už save.

Jonas Sobolevskij.

Tuotarpu kitos ėjo
Kibitkos; juosius vieną po kitam
Sodino. Pažiūrėjau aš ant liaudies.
Ir ant kareivių: teip visi balti,
Kaip drobė; o minioj tokis tylumas,
Kad žingsnis jų kiekvienas ir kiekviens
Retėžių sučiarskėjimas man buvo
Girdėti. Ir dalykas įstabus!
Visi nežmonišką tą bausmę jautė:
Kareiviai, liaudis tyli, jausdami —
Teip caro bijosi. Jau paskutinį
Išsivedė: man rodės, kad jisai
Nenori eit, o vargšas nepaėjo,
Kas kartas blaškėsi, pamažėli
Nuo trepų lipdamas, ir vos užmynė
Ant antro laipsnio, puolė ir žemyn
Lyg strampas nusirito. Vasilevskij.
Sėdėjo mus čia kaiminystėje;
Ant tardymo tiek sudavė jam andai
Lazdų, kad jau neliko skruostuose
Nė lašo kraujo. Ėmė jį nuo žemės

Kareivis ir, su viena tik ranka
 Jį prilaikydams, nešė į kibitką,
 O su kita sau šluostė ašaras
 Paslaptomis; ilgai, išlėto nešė.
 Nealpė Vasilevski, nesvėrė,
 Nedribo — kaip išsitiesė parpuldams,
 Teip ir sustingo visas; benešant
 Kaip stulpas koks styrėjo, rankos tartum
 Nuo kryžiaus nuimtos ir ištiesios
 Kareiviui ant pečių; o akys baisyos,
 Pabalusios ir atviros plačiai.
 Ir liandis lupas ir akis atdarė,
 Ir viens visų atsidusėjimas,
 Iš tukstančio krutinių išsiveržęs,
 O teip gilus, lyg iš po žemės kur,
 Aplinkui sudejavo, po bažnyčia
 Tarytumei atsiliepė grabai.
 Jį užrėkė bubnelis ir komanda:
 Prie ginklo, marš! Bematant kibitką,
 Kaip žaibas nupyskėjo. Vieną tuščią
 Paleido: buvo kalinys, vienok
 Nematoms; tik iškėlė liaudžiai ranką
 Iš po šiaudų, su delnu išskėstu,
 Pamėlynavusiu, kaip ir lavono;
 Ją kratė, rodos atsiveikindams.
 Į minią įvažiavo. Ik botagas
 Praskyrė kelią, tai turėjo stot
 Priešpat bažnyčia; į tą patį tarpą,
 Lavoną pravežant, užskambino
 Tuščioj bažnyčioje, atsižiūrėjau
 Ir pamačiau ten ranką kunigo,
 Iškėlusią švenčiausią Jėzaus kuną
 Ir kraują, ir tariau: O Viešpatie,
 Kuris, Piloto sudyjams, praliejai
 Nekaltą kraują svetui išganyt,
 Priimk tą iš po caro sudo auką,
 Kuri ne teip šventa ir didelė,
 Bet lygiai nekaltą.

(Ilgai visi tyli.)

Juozas.

Aš apie karą
 Jug daugel skaitęs: rašo, senoje
 Gadyneje kariaudavo teip baisiai,
 Kad priešius girioms neatleisdavo,
 Sudegindavo ir javus ant lauko;
 Bet caras da gudresnis, da smarkiau
 Ir da giliau įgriebia: jis net grudus
 Javų naikina; pats sėtonas jį
 Naikint mokina.

Kulakovski.

Ir geriausią savo
 Mokintiniui atpildymą paskirs.
 (Valandėlė visi tyli.)

Kn. Lvovič.

O kas žin, kalinys ans ar da gyvas;
 Viens Dievas žino tai ir kadanors
 Mums pasakys. Aš, kunigs, pasimelsiu;
 Ir jus už atsilį kankintinio

Papoteriaukite. Kas gal žinoti,
 Kokios dalies sulauksime rytoj.

Adolfas.

Ir už Ksaverą pasimelsti teikkis:
 Jis nusišovė, nesuėmus da.

Frejend.

Tai teip! Su mumis linksminos išvieno,
 O kaip prie vargo, tai pabėgo sau.

Kn. Lvovič.

Nekenktų melstis ir už šitą brolių.

Jankovski.

Žinai ką, kunigėli, dievaži,
 Juokiuosi iš tikėjimo to tavo:
 Tai kas iš to, kad busiu biauresniu
 Už turką, ar totorių, kad aš tapsiu
 Vagim, išdaviku, ar žmogžudžiu,
 Austrijoku, ar prusoku, ar caro
 Činovniku? jug Dievas nenubaus:
 Stai Vasilevski užmuštas, mes šičia —
 O carai sau bebuna.

Frejend.

Aš tapat

Norėjau tart, gerai kad tu už mane
 Prasižengei; bet duoki atsikvėpt,
 Nės žado netekau; besiklausydams
 Tų pasakų žmogus turi tiktai
 Liet ašaras ir gauti kvailą galvą.
 Felikse! kad nors tu nužadintum!
 Prajuokysi, norėdams, patį velnią.

Keli kaliniai.

Gerai, gerai, Felikse, tu turi
 Kalbėt, giedot! Feliksui duodam balsą.
 Ei, Frejend'e, tuoj vyno mums pripilk!

Žegota.

Palaukkite. Aš teip-gi jug seiminis;
 Nors paskutinis šičion atėjau,
 Vienok tyliai sėdėt nenoriu. Juozas
 Mums pasakojo apie grudelius:
 Ant to tur ukininkas atsakyti.
 Tegul sau caras nor visus sugriebt
 Mus lauko grudus ir užkast į žemę,
 Carystėj savo: brangus metai bus,
 Bet nebijokit bado. Jug Antano
 Jau parašyta apie ukę tą.

Vienas kalinys.

Kokio Antano?

Žegota.

Pasaką Gorecki'o
 Pažįstate? Greičiau teisybė tai
 Tikra

Keli.

Kokia? Papasakok mums, mel-

Žegota.

[džiams.

Išvijęs Dievas prasižengėlį
 Iš rojaus, nenorėjo jug, kad žmogus
 Badu numirtų: liepė angelams
 Prirengt javų ir grudus išbarstyti

Ant kelio žmogui. Eidamas lauku
 Adoms pamatė grudus, pažiūrėjo
 Istolo ir nuėjo sau tolyn,
 Nės nežinojo, kam grudai tie tinka.
 Nakties laiku atein iš pragaro
 Gudruoliūs velnias ir pats sau taip tarė:
 Čia Dievas nebereikalo rugius
 Išbarstė, kokią nors jie tur galybę.
 Užslėpti reik grudai, kol žmogus jų
 Vertybės nežinos. Ragu, bematant,
 Išardė žemę, grūdus subėrė.
 Prispjovė, žemėms užvertė ir dručiai
 Kanopa priplakė; atlikęs tai,
 Nudžiugo ir didžiavosi, kad Dievo
 Užmanymą įspėjo, iš visos
 Gerklės nusijuokė, užbliovė garsiai
 Ir dingo. Tik ana pavasarij
 Nusistebėjo velnias, kaip pamatė,
 Išaugant žolę, žiedus, varputes
 Ir sėklas . . . Jus, kurie į svietaį einat
 Tiktai pusiaunakčiu, vadinatė
 Protu suktybę, o spēka piktybę:
 Tasai, kurs laisvę ir tikėjimą
 Suardęs ir užkasęs, da manytų,
 Kad Dievą gal apgaut — apgaus save.

Jokubas.

Antanas vyrs! da Varšavą atlankęs,
 Už šitą pasaką metus kitus
 Vėla turės guštelėj patupėti.

Frejend.

Gerai jug, bet-gi prie Felikso vėl
 Grižtu. Jus pasakos — tai kam man tokia
 Poezija, kur galvą laužyt reik,
 Ik esmenį sučiuopsi? Mus Felikse,
 Buk sveikas su dainelėmis ir gerk!

(Pila jam vyno.)

Jankovski.

O Lvovič? . . . Poteriauja už velionis.
 Klausykite: aš užgiedosiu jam.

(Gieda)

Mus visai neužtėmyja
 Jėzus Marija;
 Jeigu meilę mums liudyja
 Jėzus Marija,
 Tai latrus teganubyja
 Jėzus Marija.

Turim carą, kaip bestiją,
 Jėzus Marija!
 Novosilcov'ą galviją,
 Jėzus Marija!

Kolei caras gyvs pelyja,
 Jėzus Marija!
 Novosilcov šnapsą ryja,
 Jėzus Marija!
 Tol mums meilės neliudyja
 Jėzus Marija.

Konradas.

Klausyk! prie stiklo šiukštu tau minėti
 Vardus tuos! Nuo senei jau nežinau,
 Kur pamečiau tikėjimą, nerupi
 Visi šventieji iš litanijos,
 Bet žeisti vardą Marijos neduosiu.

Kaprolas (prieidamas prie Konrado).

Gerai, kad tamistai da liko viens
 Tas vardas . . . Norint šuleris praleistų
 Visus jau pinigus, tai da jisai
 Nepralošė, kol pinigą tur vieną:
 Atras jį dienoje laimingoje!
 Išleis ant procentų, į vaisbunystę,
 Palaimjis Dievas, ir paliks turtus
 Da didesnius, ne kaip priešsmert turėjo.
 Tas vardas ne juokai . . . Man kitąsyk
 Ispanijoje atsitiko, metų
 Jau bus — o senas laiks . . . Aš tarnavau
 Legijone, išpradzių prie Dąbrovski'o,
 Paskui-gi Sobolevski'o garsiamė
 Pulke . . .

Sobolevski.

Tai mano brolis!

Kaprolas.

Dieve mano!

Drąsus kareivis . . . amžinatilsij!
 Net nuo penkių išsykio kulku žuvo . . .
 Ir panašus į tamistą . . . Tai mat,
 Išakius broliui tamistos, aš jo jau
 Į . . . į . . . Lamegos miestą — pamenu
 Kaip šiandien — na o ten francuzai buvo:
 Čia kaulais lošia, ten vėl kortomis,
 Tai kibina mergas; kaip ims jie blianti —
 Francuzas užsigėręs blianja tuoj —
 Kaip ims dainuot niekus, ir žilauisiai
 Plepėti slykštynes, tai man jaunam
 Net gėda buvo! . . . Sykj jau paleidę
 Liežuvi, šoko ant šventųjų pliaukšt.
 Bebrisdami kaskart vis į didesnį
 Prasižengimą, štai ant Marijos
 Švenčiausios zaunyt ėmė — na o reikia
 Žinoti, kad turiu aš patentą
Sodalis'o ir pareiga man liepia
 Gint vardą Marijos — tad jiems sakau:
 Paliaukit loję po velnių! Nutilo,
 Bijodami pradėti su manim.

(Konradas užsirupina, kiti ima kalbėti.)

Tik paklausyki, tamista, kas buvo
 Paskui. Nuėjom gult visi girti.
 Štai naktį triubyja ant arkljo sėsti;
 Francuzai prie kepurių, grybšt pagrybšt —
 Negali užsidėt; kur užsidėsi,
 Kad nēr ant ko, nės galvos jų visų
 Nupjautos, kaip kopustai. Šeimiminkas
 Biaurybė juos įspjovė, lyg vīstas.
 Manoji liko ant pečių. Tik žiurau,
 Kepurėj raštas yr lotyniškas:

„Vivat polonus, defensor Mariae.“
Matai, per vardą tą aš gyvs likau.

Vienas kalinys.

Felikse, tu turi dainuot! Pripilkyt
Arbatos jam, ar vyno.

Feliksas.

Sutarta,

Kad bučiau linksmas. Norint gelia širdį,
Feliksas linksmas bus ir padainuos.

(Dainuoja.)

Man vis tiek, kokia bausmė bus:
Panciai, Sibirs, ar prie karo;
Padonim teisingu liksiu,
Dirbsiu vien tiktai dėl caro.

Iš tų žemių, ką aš kasiu,
Geležis jug pasidaro;
O paskui kas nors iš josios
Kirvį pritaisys ant caro.

Jei kur nors ištremtas busiu,
Vesiu dukterį tataro;
Tai iš mano padermės gal
Palen'as užgims ant caro.

Į kolonijas patekęs,
Tai kas metas viso gero
Kanapes, linus tik sėsiu,
O tai, matot, vis dėl caro.

Iš kanapių verpia siulus,
Aukšu, sidabru apdaro;
Teip padailinti siuleliai
Gal patekt į juostą caro.

Choras (atkartoja).

ra—ro—ra—ro—ra—ro—ra—ro—
Palen'as užgims ant caro.

Suzin.

Kas tai Konradas sėdi apsiblausęs,
Tarytum rengias prie išpažinties?
Felikse, jis nė negirdėjo tavo
Dainos... Konrade... Pažiūrėkite:
Pabalo, vėl apkaito... Ar jis serga?

Feliksas.

Palaukk!... Įspėjau aš, kad siteip bus.
Pažįstame Konradą, žinom, kas tai.
Pusiaunaktis tai jojo valanda.
Nutilis dabar Feliksas. Mes išgirsim
Dabar geresnę dainą... Muzikos
Reikėtų... Frejend'e, turi jug fleitą:
Pataikyk gaidą jo, o mes tyliai
Stovėsime ir lauksim, kaip prie choro
Prireiks.

Juozas (žiurėdamas į Konradą).

Dvasia jo, broliai, išlėkė
Ir klaidžioja toli, da nepargrižo:
Gal ateitį ji skaito ant žvaigždžių,
Gal buti sveikinasi ten su dvasiomis
Pažįstamoms, ir jos jai pasakys,
Ką iš žvaigždžių patirs... Kaip akys keistos:

Po blakstienais ugnis, o nieko jos
Nešako, nė neklusia, nės tuotaru
Jose nēr dvasios; žiba jos, lyg ta
Ugnavietė, paliekama kareivių,
Išeinančių tyliai nakties tamsoj:
Iki užges, kareiviai grįš ant vietos.
(Frejend bando yvairias gaidas.)

Konradas (dainuoja).

Numirus buvo jau mano daina;
Pajuto kraują: keliasi iš naujo,
Kaipo slogutis, kraujo alkana,
Ir trokšta kraujo, trokšta kraujo, kraujo.
Pagieža, pagieža, pagieža,
Su Dievu — o tegul ir be Dievo!

(Choras atkartoja.)

Ir sako daina: kaip ateis naktis,
Pirmiau tautiečiai įkasti tur buti;
Į katro dvasią įleisiu dantis,
Teip kaip aš turi pavirst į slogutį.
Pagieža, pagieža ir tt.

Tad priešiaus kraują mes išgersime,
Paėmę kirvį, sukaposim kuną,
Rankas ir kojas jam prikalsime,
Tegul nesikel, slogučiu nebuna:
Pagieža, pagieža ir tt.

Jo dvasią peklon nešim pagalios,
Spausim ją tolei, visi susisėdę,
Ik nemirytė nišspausim iš jos,
Kol turės jausmą, neliausim ją ėdę.
Pagiežia, pagiežia ir tt.

Kn. Lvovič.

Konrade, liauk dėl Dievo! Tai giesmė
Pagoniška....

Kaprolas.

Kaip baisiai akys žiuri!
Tikrai, kad tai giesmė sėtoniška!
(Visi liauja giedoję.)

Konradas (pritariant fleitai).

Kylu, lekiu tenai! ten kur uolos virsus!...
Jau aš ant svieta giminės esu,
Pas pranašus!
Išten ateities drumstą sluosnį debesų
Perkertu akims savo, kaip ašmenims kardo;
Rankos, kaip vėjai, miglas jos ardo...
Jau šviesu, matyt. Iš augšto žiuriu:
Ten sibilinėj knygoj pasaulių likimai!

Tenai, žemumoje,

— Žiurėk — busimi amžiai ir atsitikimai,
Kaip smulkus paukščiai išvydę erelį,

— Mane erelį danguje!

Žiurėk, prie žemės gula, sklaidosi į šalį,
Į smiltis kasasi kur gali....

Ei paskui juosius, akys-sakalai!

Akys žaibai!

Paskui juos mano nagai!...

Kas tai? Kas tai per paukštis pakilo tamsus,
Ir skečia plunksnas, pridengia visus,

Ir akims greždams priešais mane stoja?
Lyg orarykštės lanką tur ilgus sparnus
Ir visą dangų užkloja.

Tai varnas-milžinas! ...
Kas-gi tu? Aš erelis!... Varne! o tu kas?...
Žiuri varnas.. man mintį painioja.. Kas tai?..
Kas tu? Aš griausmavaldis! Armatai?..
• Pažvelgė; ir lyg dumais davė į akis,
Maišo, painioja mano mintis....

Keli kaliniai.

Ką kalba jis?.... Žiurėkit, kaip išbalęs.
(Nustveria Konradą.)

Konradas.

Palaukk! Palaukkit! Aš susirėmiau
Su varnu.... Palaukkite! Išpainsiosiu mintis,
Užbaigsiu dainą.... užbaigsiu tuojuan...
(Blaškosi.)

Kn. Lvovič.

Gana bus tų dainų.

Kiti.

Gana.

Kaprolas.

Gana....

Tegul mus Dievas.... Girdite? Varpelis!
Ties vartais rontas, rontas! Žiburį
Gesinkite — visi namo!

Vienas kalinys (žiurėdamas pro langą).

Jau vartai

Atidaryti.... o Konradas liks
Apalęs.... celiuje.... vieni sau vienas!
(Visi išbėgioja.)

Paslapstinis maskolių valdžios dokumentas.

(Tešimas.)

..... Apsvarstęs augščiaui stovį lenkų gyventojų iš pusės politiškos, baigiu pirmą dalį šio memorijalo ir pereinu prie kitos dalies, kurioje surinkau klausimus administracijos to krašto, labiausiai reikalingus ir nunokusius. Išgvildenimas tų klausimų parodys silpniausias iksiolinės tvarkos puses, antai 1. neužtenkantį pakakimą gyventojų pravoslavų tikėjimo reikaluose, 2. negana rupestingą priežiūrą prirengimo kunigų Rymo-katalikų, 3. nepaisėkusį įtaisymą mokyklų ir apšvietimo liaudies, 4. ekonomišką prispaudimą, apsunkinantį mažiausiai turinčius luomus, 5. be reikalingą trukdymą naujus geležinkelius tiesti ir 6. neatsakančias kvalifikacijas maskolių valdininkų Lenkų Karalystėje.

Maskolių gaivalas Lenkų Karalystėje duoda labai nedidelį procentą, sulyginus su kitais gyventojais, bet vis-gi siekia 497000, nepriiskaitant armijos. Tarpe yvairių reikalų pravoslavų gyventojų pirmoji vieta priguli tikė-

jimo reikalams. Nors pakakinimas jų yra arčiausia pareiga dvasiškijs, turi jis sykiu prigulėti šiek tiek prie pareigų svietiškos valdžios. (Teip.¹) Maskoliai Lenkų Karalystėje apsupti vienodos tautos, jiems svietimos ir išpažįstančios katalikų tikėjimą, ne tik ką neatsižyminantį tolerancija, bet priešingai, žinomą iš savo palinkimų prie misijos. Tokiose sąlygose negalima palikti pravoslavų gyventojus vienus sau, anė priegloboje dvasiškų piemenų, kuriems jau pats jų stovio esmo neduoda spēkos ir valdžios, reikalingos šiame atsitikime apgynimui pravoslavijos prieš latinizmą.....

Paliekant šalyje laipsnį prirengimo šian-dieninio pravoslavų klero prie kovos su latinizmu, sunku neužtėmyti stokos cerkvių, o da labiau — vargingos jų išveizdos, aiškiai puolančios į akis, sulyginus su stovintimis greta turtingomis katalikų bažnyčiomis.... Teipos-gi stoka priderančios iškilmės šventimose, o greta puikus katalikų šventimai susilpnina prisirišimą prasto žmogaus prie cerkvės ir atkreipia jo dvasios akis ant katalikų bažnyčios. Jeigu atsimisime, kad čionai (Lublino, Siedleco, Suvalkų gub.²) gyventojai da teip nesenei pametė uniją — o pametė ją nevisai susiprasdami ir ne iš geros valios — tai da įžymiau pasirodys pragaistinga įtekmė katalikų bažnyčios išvien su prabaščium, pratusiu prie propagandos dalykų.

Apgynimui nuo tų pagundymų, pirmių pirmausiai reikia smarkiau imtis prie statymo naujų ir patogesnio išpuosimo jau esančių cerkvių šitame krašte (Priverstinai). Statymas cerkvių Lenkų Karalystėje iki 1890 m. prigulėjo General-gubernatoriui, kuriam ant to dalyko buvo duodama kasmet po 100000 rublių. Metuose 1890 pagal Augščiausiajį liepimą statymas cerkvių perėjo į dvasišką skyrių (Dėlko?), o pinigų buvo duota per paskutinius 7 metus vos 211000 rublių t. y. suma susimažino trigubai. Esant tokioms nepakakinančioms pasekmėms, geistina būtų grįžti prie senesnės tvarkos statyti cerkves po artymiausia priežiūra Generalgubernatoriaus.

..... Valdžiai nepridera sustoti davus pinigus ant *kuogreičiausio pastatymo*³) pradėtos (Varšavoje) puikios cerkvės, arba užvilkti išmokėjimą pinigų ant ilgo laiko. (Teip ir bus).....

Su pravoslavais to krašto susiduria dalykuose tikėjimo t. v. „užsispyrėliai“ t. y. bu-

¹) Caro prierašai.

²) Seinų dijeceziijoje: Augustavo pav. $\frac{1}{15}$ gyventojų dalis — pravoslavai, o Mazoviecko pav. iš 400 kaimų — vienas unijū. Red.

³) Caro pabraukimai.

vusieje unitai. Artesni ar tolesni jų prose-
niai išpažinio pravoslaviją, kurią paskui ėmė
stunt unija; šiandien „užsispyrėliai“ prira-
šyti prie pravoslavų, nors ištikro labai traukia
prie katalikystės. Tiesose, prikergtose prie
vieno iš dviejų memorijalų, kuriuodu persta-
čiau Jusų Ciesoriškai Mylistai pernai Spalioje
14 rugsėjo, sustatyti pamatai tvarkos pripa-
žinime buvusiųjų unitų katalikais ar pravos-
lavais, kas, užvirtinus, galėtų šiek tiek pa-
kreipti dabartinį dalykų stovį į šalį didesnio
teisingumo. Pažvilgių tų iki šios dienos ne-
permainiau. (Aš su jais nesutinku).

Prie bažnytinio klausymo priguli rimta
atida pasielgimui katalikų dvasiškijos prieš
svietiską valdžią. Eilės lenkų ku-
nigų kyla vien iš vietinių gyventojų ir —
labai mažai išskyrus — vien iš pusiauinteli-
gentiškų visuomenės luomų. Tuose tai lu-
muose labiausiai išgyvenę atminimai praėjusio
neprigulmingos Lenkijos majestoto, tuščios
svajonės apie prisikėlimą praskambėjusios
garbės, o sykiu nepervirš šlepiami šnairavimai
ant maskolių Valdžios, jų tautos ir maskoliš-
kos civilizacijos. Gerai apsvarstyta
tendentiška mokslo ir auginimo sistema semi-
narijose da labiau tobulina tas nuomones.
Naujai įšventintas kunigas išeina į svietaų su
giliai užslėptu jausmu neapykantos viso to,
kas maskoliška, ir pilnai apšarvuotas ilgu iš-
pratiniu į jezuitų kazuistiką ir nepalypsto-
mais kanoniškais įstatais. Nuo tų neįveikiamų
šarvų atšoka išmintingiausi ir labiausiai tole-
rantiški Valdžios pasistengimai . . .

Pasiremama ant teisingos nuomonės, kad
galingiausiu įrankiu sutvėrimui šiandieninio
kunigų tipo yra mokykla, Valdžia pasirupino
įgyti įtekmę ant išguldymų vietinėse dvasi-
kose seminarijose, bent-gi ant tokių išguldymų,
iš kurių mokintinis pažįsta Maskolijos istoriją
ir civilizaciją. Prieš tuos Valdžios žingsnius
augštesnėji katalikų dvasiškija tuojau
pastatė nepalypstytiną mokinimą seminarijose
ir suvisai uždarė tas teologijos mokslo švent-
vietes „pašalinėms ypatoms,“ prie kurių pri-
skyrė ir Valdžios organus. Reikėjo net pir-
miau susižinoti su Rymo kurija, kad išgauti
bent tiek, kiek turime, šiandien, t. y. tiesią
administracijos ir mokyklų valdžios siuntinėtį
į seminariją syki ant metų savo perstatytojus
asistencijai prie egzaminų iš maskoliškos kal-
bos, literatūros ir Maskolijos istorijos. Vie-
nok pasekmės, pasiektos per tą susitaikymą
su popiežiaus valdžia, neatsako pirmiausia
siekiui, dėl kurio užmanyta diplomatinės de-
rybos. Nėsa negana to, kad atlankymo val-
džios perstatytojo tiktai syki ant metų visai ne-
užtenka įvykdymui tikros kontrolės (Žinoma),

bet da valdžios delegatų nuomonė neturi nė
mažiausios įtekmės apsprendime mokintinių
kvalifikacijos. Tai-gi delegatus ant egza-
minų dvasiškose seminarijose reikia skaityti
kaipo pirmą žingsnį užvedimui tikros prie-
žiūros tų mokslo įtaisų. Palikti teip, kaip
šiandien — negalima, tai pasmagintų katalikų
dvasiškijos persitikrinimą, kad visi mūsų ba-
dymai pavesti seminarijas apskritai priežiurai
nuėjo ant niekų, ir kad kleras gali švęst
apgalejimą. Dėlto-gi priguli neatleidžiant,
pamaži, bet sistematiškai žengti prie sugri-
vimo kynų sienos, kuri ikiol laiko užtvėrusi
nuo viešpatystės valdžios prižiurėjimo visą
sistemą mokslo ir auginimo seminarijose (Visai
teisinga) Valdžia turi pasiekti,
idant jos perstatytojai galėtų liuosai įeiti
į seminariją visuomet, idant pasirodytų tenai
ne kaipo tylus žiuriai, bet kaipo veiklus kon-
trolleriai išguldymų maskoliškos kalbos, mas-
kolių literatūros ir Maskolijos istorijos, teip-gi
kaipo ypotos su atida saugojančios, kad dvasia
augininimo jaunuomenės seminarijose neitų
prieš Valdžią. Vienok iki augščiau mi-
nėtas siekis nębus prieitas, busime kaip šian-
dien neišgalinčiais kovoje su politiška ten-
dencija katalikų dvasiškijos veiklumo (Teip).

Jeigu Valdžia butinai reikalauja gerai
einančios mokyklos katalikų kunigams pri-
rengti, tai juo svarbesnis Valdžiai geras išsi-
tobulinimas mokyklų apskritai. Mokykloje
auginama visa ateities karta to krašto. Iš
mokyklos žmogus semia ne tiktai tulą išteklių
mokslų teoretikų arba taikomų, bet ir visą
dėstinį pažvilgių ant politikos ir visuomenės
prilygimų, kuriuose, išėjus į svietaų, pats turės
priverstinai priimti didesnį ar mažesnį daly-
vumą. Dėlto nacionališkai pakraipa mokyklos
turi likti viršiausiu įrankiu Valdžios trusuose
suvienijimui tų pakraščių su viešpatystės
viduriu ne tik su pagelba uždraudimų siste-
mos, didesnės spėkos arba grynai materija-
liško ekonomiškų reikalų rysių, bet keliu
įtekmės ant suomonės, ant dvasios lenkų
jaunikaicio . . .

Pirmiausia tame dalyke yda tai stoka
tulų mokslo įtaisų, labai kraštui reikalingų.
Lenkų Karalystė, nežiurint ant išbujojusios
fabrikinės pramonės, neturi politechnikos in-
stituto. Jaunuomenė, norėdama įgaut augš-
tesnį techniką apšvietimą, turi įieškoti jo
arba užrubežyje, arba tolymuose Ciecorystės
miestuose, kur labai sunku įitekti dėl didelio
skaitlaus norinčių įstot į augštesnę specija-
lišką įtaisą.

(Toliau tęsis.)

Paveikslai.

(Tęsimas.)

— Garbė Dievui, ir tas iškirmėjo bent syki! — stebėjosi motina įėjusi — žmonės povisam kada jau parėjo, o tu dar be pietų; per tą savo miegą gausi ir išalkti.

— Taigi, taigi, kaipgis! stebėkis, maitai pažadinti!

— Kąp jau gali tave prižadinti? Ar aš nešaučiau, bet išikirmėjęs, kaip paršas, nor patrubočių prie ausų pastatyti, nė tai dar neprikeltų ant laiko, kaip slugtis, biauzybė! Ir akys užgriuvo; į amžiną tinginį pavirsi pasileidęs ant miego, ar tai pridera tokiam jaunam; butumei verčiau į bažnyčią nuėjęs, arba povisam kur į uogas, kaip svieto vakinai, antai dainuoja, linksminasi, o tu rugsti, kaip kisielius.

— Taigi, taigi, kaipgis! negirdėjau dar aš tavo pamokslo! — atšovė sunelis.

— Gerai vaikas ir sako — juokėsi tėvas — tik pietus duok greičiau

Jonukas paslinko už stalo, paėmęs duonos kepalą iš kerčios nuo suolo, atsiriėkė porą storiausių riekių, motina įnešė rugusio pieno bliudą, kaip ežerą, įvertė saują stambios druskos. Sunus žvalgėsi šaukšto. Žiūrėjo stalčiuje, ant lango, ant žemės, pamatęs po suolu pakėlė, nubraukęs žemes su pirštais įdėjo į bliudą. Kąsdamas duoną dideliais kąsniais, ėmė srėbti pieną, net didelės jo ausys linkčiojo. Tėvas pypkę rukydamas vėl prašneko:

— Jonuk! ar tu vesk, ar ką. Pasijieškok turtingos mergos, bė ne apsimokėsi skolas, negali nė atsikratyti nuo tų velnių skolininkų, neduoda nė atsilio.

— Taigi, taigi, kaipgis! Kas apsiskolyjo, o aš turiu mokėtis, o dar parodyk prie katros mergos pritvinko tų pinigų.

— Tik sukis vikriai, o aš tau pasakysiu kame gausi; pirškis pas Driežo dukterį, pamatysi kiek šimtų tau paklos.

— Taigi, taigi, kaipgis! Galėtumei pats imti Katrę, tokia juoda ir akys kaip obuoliai, o prie to dar ir sena, už mane šmotą vyresnė.

Išgirdusi motina Jonuko kalbą, labai pradžiuo.

— Mat, ar ne mano viršus, sakiau juog ne Jonukui Katrė, kaip žydelka ar ėigonė, kaip biasas žino kas. Paseno o nenutekėjo, tai jau žinok, juog nėra dora; neimk, nereikia tokios! ar doresnių mergų nėra sviete?

— Jonuk! tu neklausyk motinos, ji meluoja, papratusi niekus tauzyti! klausyk tik manęs, kaip aš liepsiu teip turi daryti, o jei ne — išgysiu abudu su motina; žemę išleisiu

ant sandos, kol skolas apsimokėsiu, o judu eikite sau, kur jums patinka.

— Taigi, taigi, kaipgis! Pats galėsi eiti, kirsdams šunims per blakstienus, o aš žemės neišsižadėsiu . . .

Motina užsaulė sunaus kalbą:

— Berots, tu samdą paėmęs pataikytumei prasprogti o skola? Skola liktų. Neleisiu žemės išleisti, kad tu nesulauktumei, mat, viens nori viską apžergti, kur mano viso amžiaus sveikata padėta. Išduok jei nori, pabandyk, o aš nieko neįleisiu svetimo į savo butą.

— *Mauči!* — sušuko tėvas, — kaip matai, gauni į snukę: didelė čia ponia prisakinėti, o kiaulių šerti! kaip aš noriu, teip turi buti. — Atsigrėžęs į sunų tęsė toliau:

— Pamylėk Mateušą, veskis pas Driežą ir tikit, neteškite, o kaip paduosite užsakus, anie ateis į ukveizdžius, tada su dalia sutiksime.

— Taigi, taigi, kaipgis! sako Katrė nenor tekėti.

— Kas tas do per nenoras, bene jos bus valia; tegul tik tėvui tiks, duos dalį ir neveizdės noro, varyte nuvarys.

Kaip tėvas liepė taip ir įvyko. Jonukas su Mateušu atsilankė pas Driežą. Piršlys, Jonuko pavaisintas, šnekėjo ir derėjos už jį; geras jo liežuvėlis apmetė ir ataudė, o įgirti ir įkalbėti teip mokėjo, juog Driežas tik seilė rijo ir rijo. Jaunasis raizėsi ir žiovavo, bet netruko sutikti.

Katrė verkė, kaip lietus lijo; motina tramdė ją geruoju, o tėvas nubaudė aštriai: jegut rengiama gerai vyriosis ir neklausys, išgys ją nuo savęs ir nieko neduos.

Driežas, ukveizdžiuose pas Vingį, rado apleistus ir apgriuvusius visus pašalius, vienok tiko ir dalies dar pridėjo, kiek piršliui buvo žadėjęs, sakė:

— Žemė gera, pievos kaip avį kirpk, daržai geri, su triobomis. Bepigu, sukibė visi naujas pastatysime. Nuolanka maža, dalies nereiks niekam duoti, nieks karvelės neišves bereikalo, Katrelę pasodįsiu kaip vištelę ant kiaušinių.

Šalininkai — vieni Katrę peikė, kiti Jonuką, arba tėvais baugino, o kiti tik pečius traukė.

Kol užsakai išėjo, per tris nedėlias Katrė, kur tik ėjo, per ašaras sau tako nematė. Jonukas jai dideliai netiko. Motina, nors jos gailėjosi, bet prieštarauti vyrui neturėjo valios, o tėvas nė klausytis nesiklausė; šnekėjo tik apie Jonuko žemę, gerą vietą, įkalbinėjo, juog gyvės gerai, pralobs pasitaisyti ir jįsai padėses, o prie vyro tu priprasi. Sakoma — miegalį pažadįsi, tinginį paragįsi. Jonukas

jaunas tebėra, pamils tave ir klausys kaip liepsi.

* * *

Besitaisant, besibrudant, kaip rats išrietėjo tos kelios nedėlios. Katrė jau suvezdinta parvažiavo su vyru pas tėvus į jo namus. Parniukė atsilikęs kraitvežys, nės jo vežimas teip buvo sunkus, net apsiputoję arkliai vos parvilko. Dvi spinti, dvi skryni, kaip akmenų, ritinių prikrauti, o tų ryšių, patalinių, drabužių be galo. Nešė vestuvinininkai iš vežimo, vilko į sukrypusią, sulūžusiomis durimis kletį.

Kieme taškės, braidė ligi kelių po purvyną. Katrei kailis kratėsi, bet galvoje greit sumojo, juog čia reikia nustumdyti pakalniui mėslus į diendaržį, porą vežimų žyvro papilti, takus akmenėliais išdėlioti, bus maž ne kaip pas tėtūšį, tik tvoros sulūžusios begalo.

Vedėsi vyras Katrę į vidų, tėvai su vestuvinininkais ir muzikantais išėjo į prieangį marčios pasitikti.

Katrė puolė tėvams po kojų, bučiavo rankas, paskui davė kiekvienam po ilgą ir plonytėlį stuomenį. Motina nusivadino jaunosius užstalę, padėjo vaises ir ragino gerti ir valgyti, o žiurdama į juos džiaugėsi ir stebėjosi.

— Kas-gi galėjo tikėtis, juog Katrelė paliks mano marti! kaip mano Jonuką vežė krikštyti, ji vartus atkėlė, jau prakutusį buvo piemenėlė. Ką padarysi, turbut, tokia Dievo valia. Apdovanojai, dėkui, mus gausiai; drobelė teip plona, čia audejō austa, pažistu tikrai.

Katrė prarijo pirmą gurksnį vaisių užtaisytą, kaip karčiausiais pipirais, žodžiais naujosios motinos.

Tėvas girtytėlis, nosim pamėlynavusia šurmulio po aslą, įsakydamas visą-ką, tankiai kumščias sugniauždamas išparpusiu balsu švarkstė: „Kaip aš liepsiu, teip turi buti!“ — paskui, užsirukę, iš antros pusės prisėdo prie marčios. Prisilindęs artytėliai marmėjo:

— Mano žemė aukso, mano gyvenimas visoko pertekęs; kaip inkstas taukuose vartysiesi, busi paėdusi, tik manęs klausyk. Maža pasogėlė tavo, menka dalelė! Jonukas butų ir daugiau gavęs kitur, nės tai ir iš stuomens ir iš liemens, kaip iš pieno plaukęs. Kiek jam tave peikė! nieko nepadėjo, turbut tau tokia gera laimė žadėta. Ant to apmaudo išgerkim arielkos! — čia prisipylęs stiklelį — sveika!

Per smarvę nuo pypkės, per degtinės dvokimą Katrė niekur nebesitvėrė. Atsigręžė į vyrą, tas su atrkirusia lupa, išdrykusiomis seilėms ištiesų besnaudžiū! Katrei šurpulis perėjo per kailį, nusiminė pamačiusi, kokius draugininkus įgijo ligi grabo lentos. Pažino

aiškiai, juog vieną tikrą tėtūšį ir vienaite mylimąją matušėlę savo teturėjo, kurie, nors bemyldami, bet be malonės atidavė ją į tokias atžulias rankas. Greitai sumojo sau galvoj, juog naujųjų tėvų nepravardžiuos tėtūšiais, bet nepaprastai vadįs: papunėlis maminėlė.

Ilgą dar kalino užstalėje jaunosius: Katrė net apsvaigo nuo visokių dumų ir tvaigo, o priveikta skaudžioms motinos užgaulėms, tėvo žebelkavimu, šalininkų juokais, iškliuvusi nuo nepriprastų vaisių, vos ne vos tamsoj nusigabeno ligi savo patalinės. Krito skersai lovos, sprogstančią skausmu ir karščiu galvą įkniausė į priegalvį, kuris po menkos valandos sudrėko nuo sraunių jos ašarų. Tolei verkė, iki miegas nuramino pavargusią galvelę.

Ne ilgai tesiilsėjo, nės vėjo girgždinamos durys neleido miegoti. Atsibudo net sustingusi ir drebanti nuo šalčio. Nespėriai atsklūdinėjo kame nakvojami. Apsičiupinėdama nepriprastoje vietoje vos tik pataikė uždaryti duris, sugriebusi kas-žin kokį apklotą, susirangusį kiuntojo ligi ausros. Miegai iš galvos išsiblaškę, akise mirguliavo visoki paveikslai vakarykščiai regėti; omenėje lindo yvairios kalbos naujai girdėtos. Prasiblaiviusi perkratė mintyje visus vakarykščius atsitikimus, atsiminė jau atskirto nuo tėvų ir su jų palaiminimu atiduota kitai giminei, o kunigo suvezdinta su vyru ligi grabo lentos.

Atsiduksėjo, persižegnojo, akis pratrėnė: bene sapnuoju; — o Jezau! Motinėle Švenčiausia! tikra teisybė, bet kur jis? Tai pirma naktis po vestuvių, jo nėra. Čia gaidžiai giesta, jau nebetoli aušra, netrukus muzikantai gal ateiti priklėti. Kaip čia bus? Lovą nepataisyta, jaunasis pasislėpė, jaunoji iš vakarykščios nenusitaisiusi; turbut buvo girta . . . turbut ir kiti dar tebegeria, tebešoka . . . Bet tylu, nieko negirdėti. Ką tu, mano matušėle, beveiki? Pirmą naktelę nakvoju svetur; dabar jau vadįsis mano namais. Kaip čia reiks priprasti? Ką čia reiks veikti?!

Teip mąstė Katrė. Tankiai karštos ašaros smerkėsi į akis, bet varu jas nurijusi mąstė sau, juog rėkimas nebeпадės nieko, reikia nužemintai, kantriai ir tvirtai pasistiprinti prieš persekiojimus naujosios giminės. Jautė tą aiškiai, juog dabar netur niekeno širdies linkios dėl savęs, visi žiuri skersoms ir jos kiekvieną žingsnį ir žodį skaudžiai perkrato.

Prašvintant aušrai, pašoko Katrė, apvalė truputį savo kraitį, pataisė lovą, atsigerbė drabužius, privėrusi kleties duris ėjo į vidų.

Niekur nė gyvos dvasios nematyti, nė čukšt: pats įmigis vestuvininukų. Užtai gyvuliai, visą valią gavę, šnerkstė po visas kertes.

Versiai, avys po kiemą pliauskė; Kiaulės prieangyj indus, katėlus barškino, žvingindamos visas pamazgas išlaistė. Triobos durys iškeltos ir pastatytos kitame pasienyje, turbūt, padaužos vestuvinininkai ant juokų tai padarė, norėdami tyčioms senius sušaldyti. Trioboje tėvas įkipai lovos pavirtęs knarkė, ir šuo greta kaulą graužė, nebeatsirydams nuo paršelių, įsikėlė į lovą. Motina kojas pakišusi po pečiūm, o galvą ant židinio tarpangėje, pasigumurusi dėvimuosius kailiniukus, teip skaniai pelenuose, kaip pukuose miegojo. Paršeliai, susiglaudę apie apgriuvusį židini, kriukeno, prašydami šeimininkės pusryčių, bet ji nieko nejuo. Gaidys pašokęs ant stalo kutnojo vištas prie trupinių, o jos mušėsi su katėmis apie išvartytus pieno puodelius. Žąselės nedrąšios prie slenkščio gagėjo, galvelės parsikreipdamos spoksojo į muzikantus, išsitiesusius ant suolų; kada tie knarkdami suįzgė, žąselės baidydamosi šnypštė. Asloj, mažne kaip je kieme, purvynas, o prieangyje, — ką besakyti, nė įbristi nebėgali.

(Toliau tęsis.)

Atsiliepimas.

(Pabaiga.)

Vienam iš dvarų pakaunėj buvo pietus, ant kurių susirinko nemažai maskoliškos diuomenės, vietinės ir iš Petrapilės pribuvusios; tarp svečių buvo ir naujai pribuvęs į Kauną gubernatorius Klingenbergas, vėliau teip „gražiai“ apgarsėjęs. Kalba išėjo, žinoma, ir apie lenkus. Busiantis didvyris išsireiškė, buk jokių lenkų jo gubernijoje visai nėr, o yr tiktai „pycckie“. Mm. Abazà, ir buvusio Lietuvos „geradėjo“ Miliutino duktė tiesiog juoktis pradėjo ir nurodė, kad „русскихъ“ beveik kaip ir visiškai nėr Kauno gubernijoje, o yr šiek-tiek lenkų, daugumas-gi Kauno gubernijos gyventojų — tai lietuviai, kurių joki būdu negalima skaityti „pycckumu“. Tampėsi — tampėsi, berodinėdami, ant galo sutiko, kad geriausia spręst apie tai galiu aš, kaip vietinis gyventojos, ne lenkas ir ne maskolius. Kalba su Klingenbergu:

- Kas Tamista?
- Lietuvis.
- Lietuvis! Bėt-gi, Tamista, maskolius?
- Ne.

— ?! Kaip ne! Jug Tamista Maskolijoje gyveni, maskoliškai kalbėti moki, maskolių valdžia duoda Tamistai mokintis ir t. t. tai kaip-gi Tamista ne maskolius! Jug dabar sutiksi Tamista pasakyt, kad maskolius?

— Suvis nesutiksiu: aš lietuvis. Kad aš Maskolijos padonis — tai tiesa, bet aš — lietuvis.

Tuo kalba ir užsibaigė, ale mūsų lenkomanai vis-gi nenori suprast, kokios gali but pasekmės, besikarstant ant savės dvejoją vardą

Kaslink tvirtinimo, buk Vilnius Lenkijoj riogso, tai tiesiog prisieina atsisakyt suprast, kas dedasi tvirtintojų galvose

Greičiau gali pasirodyt, kad Novgorodas, Kijavas, Smolenskas, Maskva — lietuviški miestai. O jug maskolių pašlemėkai išvedimui, kad Lietuva esanti „ископи русской краи“ vartoja net tokius liudyjimus: 1. Iš Nestoro kronikos patirta, kad koki ten Lietuvos kuni-gaikščiai mokėjo Vladimirui duonę šluotelėmis pėrimui pirtyje — ergo ir mes turime mokėti, tik ne šluotelėmis jau 2. Da Lomonosov tvirtino, kad legendariški variagai buvo lietuvis — ergo maskoliai ir lietuviai tai vis ta pati 3. Tikrai žinoma, kad viešpataujant Algirdžiui, keletui pravoslavų Vilniuje stabmeldžiai lietuviai nusuko galvas — ergo Lietuvoje žydėjo pravoslavija, daug lietuvių jau buvo pravoslavais ir visi butų priėmę pravoslavija, kad nebutų pasipainioję lenkai

Baigdami apie kun. Amb. nuodėmes, dar kartą pasakom, kad ir mums rodosi, juog „pifiškiems“ išsitarimams ne vieta ant lapu „Pamokslo kun. Karpavičiaus“, ale mes nurodom da vieną kun. Amb. nuodėmę, tariam, svarbiausią, nors p. Litwin'as iš Vilniaus vos žodelį burbtelėjo, tartum, nežinodamas, kuo teip baisiai nusidėjo kun. Amb. prieš tėvynę, istoriją, civilizaciją, bažnyčią, dorą ir t. t. Kartu su tuo „truputėli“ sutepam baltus p. Litwin'o doros¹⁾ rubus. P. Litwin'as tikrą niekystę padarė, klykdamas apie maišą, o užtylėdamas apie ylą, kuri jį *et cons.* įdurė! Teisybė, paminėjo, juog „kun. A. iš Vilniaus, ypata juo pragaistinga, kad išdrįsta pasirodyti su darbais, nesutinkančiais ne tik su jo stovių, bet ir su bažnyčia, kuriai tarnauja“, ale tik mes su p. Litwin'u galime suprast, ką reiskia tie žodžiai, žinodami, kas Vilniuj pasidarė. Pasidarė-gi tai tik: lietuviai Vilniuj atsidrąsino užsigeist išgirsti lietuviškus pamoksus nors vienoj Vilniaus bažnyčioj Žaibai ir perkunijos krito ant galvų užsigeidusiųjų Sena istorija, kaip pati naujosios laidos litvomanija!

Tokias tiktai kun. Ambr. nuodėmes žinodami, mes tvirtinam: Duok Dieve, kad daugiau tokių kunigų Lietuvoj atsirastų!

Pora žodžių p. Litwin'ui *et consortibus.*

Ką reikia daryt su „votimis“ ir „gangre-

¹⁾ P. Litwin'as pasiėmė doros monopolį ir nenori mums jos ne truputėlio palikti.

nuotomis dalimis“, „kilus klausymui apie tukstančių ir milijonų gerovę“, mes ir-gi galime žinot, ne tik p. Litwin'as, nors tas „votis“ ir „gangrenuotas dalis“ ne visados ten matome, kur p. Litwin'as. Žinom teip-gi, juog medicinos mokslas ne iš vienos tiktai chirurgijos susideda, pertai vartojame visokius vaistus, kad greičiau išnyktų visokios „votys“ ir „gangrenuotos dalys“, o apie chirurgiją nė minėt nenorime. P. Litwine! nuoširdžiai duodame kuo geriausią rodą, matydami Tamistos suklydimus Lietuvos statistiko²⁾: nors jau vartojot nemažai antidotų prieš mus, ale nesvajokit apie chirurgiją, prieš mus atkreiptą, nės mes stipresni, neg Tamistai išrodod — teip tvirtina mums musų motina, geriau mus suprasedama *Sapienti sat!*

P. Litwin'as savo korespondencijoj pasirodė skaitęs A. Mickevičiaus darbus ir atkreipia prieš mus ištrauką iš jo darbų; mes ir-gi galėtume atkreipt prieš lenkomanus tą Mickevičiaus darbų vietą, kur kalbama apie lojimą šunies, pripratusio prie retėžio ir kandancio į ranką, kuri nori retėžį nutraukt, bet užbaigiam kitokia ištrauka:

„Ztąd mimo carskich groźb, na złośc strażnikom ceł Przemycy w Litwę żyd tomiki moich dzieł.“

Tą A. Mickevičiaus sakinį praplatinam dar žodžiais: „mimo groźb i na złośc“ ir pp. lenkomanams te sveika ir druta buna „naujosios laidos litvomanija“!

Guodotinam sekretorini lietuviškos Paryžių draugystės „Želmuo“ paaishkinam:

1. Kaslink kun. Ambr. nesutinkam su Tamista, kaip matyt iš augščiau patilpusio rašinio.

2. Be reikalo Tamista tvirtini, buk Kražių byla mus perkeitusi: mes senesni už Kražių byla, nors visoki lenkomanai ant musų visokius niekus pludo, plusta ir, mename, plus.

3. Knygutės žmonėms, ar verstos iš lenkiškos kalbos, ar iš kyniškos, mums vis tiek.

Su kitais Tamistos tvirtinimais sutinkame.

²⁾ P. Litwin'as pakiša tokią Vilniaus statistiką: 45 % žydu, visai aprusintų, 15 % maskolių ir sauja visiškai doriškai nupuolusių litvomanų; liekantieji-gi — tai litvinai arba lenkai, kaip tvirtina p. Litwin'as. Mes juokiamės iš tokios statistikos ir primenam pp. lenkomanams dar „gražesnę“ tos pačios veislės statistiką: „viešpatystė — tai aš“, tvirtino Liudvikas XIV, bet jau ir pats vėliau persitikirino, kad tokia statistika niekam neverta.

Atsišaukimas reikale išstatimo lietuviškos literatūros ant Parižiaus parodos 1900 m.

Kadangi musų pirmutinis „atsišaukimas“ buvo karštai priimtas lietuviškoje visuomenėje ir kadangi Ivinsko draugystė paliovė funkcijuoti, todėl Komitetas Zūriche priėmė ant savęs rupestį apie įkunijimą to užmanymo. Kadangi lieka visai mažai laiko iki tai parodai, kadangi mes vieni negalime atlikt visų reikalų to užmanymo, todėl kreipiamės prie Jus, mieli Tautiečiai, su sekančiu užkvietimu:

1. Tilžėje išlaista 1897 m. knygelė vardu „Statistika lietuviškų knygų, atspausų Prusose nuo 1864 iki pabaigai 1896 metų“, taigi meldžiame Tautiečių, kad kas nors iš Jų teiktusi tą statistiką papildinti iki šian-dieniam laikui ir patalpinti tuos išdavimus, kurių truksta knygelėje p. A. J. Zanvikučio.

2. Ira reikalinga, kad kas teiktusi surinkti lietuviškus išdavimus po vieną egzempliorių pagal tą papildintą statistiką.

3. Reikalinga surašyti statistiką visų išdavimų, atspausų Amerikoje ir surinkti po vieną egzempliorių tų lietuviškų išdavimų.

4. Reikalinga, kad kas patirtu, ar nebuvo išleisti lietuviški išdavimai kada nors kur kitur, teipgi ir paslapčia Lietuvoje ir kad juos surinktu.

5. Reikalinga, idant Lietuvoje ir užrubežėje susitvertu komitetai rinkimui pinigų veikiausiam įgijimui tos parodos.

6. Surašus knygų (katalogus) ir surinktus pinigus meldžiam siųsti Komitetui Zūriche.

Komitetas iš savo pusės pasirūpys apie tą viską kas reikalinga išstatimui lietuviškos literatūros ant Parižiaus parodos 1900 m.

Atkreipiame atyda Tautiečių ant to, kad ta literatura susidės iš lietuviškų raštų, atspausų lotyniškėmis litaromis nuo 1864 m. iki šiam laikui (knygelės, kaip svietiškos teip ir dvasiškos ir visi laikraščiai).

Apie savo darbus ir rezultatus Komitetas talpys sistematiškai žinias lietuviškuose laikraščiuose ir meldžia, kad ir kiti, imdami dalyvumą tame pačiame veikale darytu tą pat.

Tautiečiai, neužmirškite, kaip svarbus ira Lietuvai tas užmanymas. Imkimės kuoveikiausiai visi už darbo, nes tik bendromis spēkomis galima bus tą didį ir sunkų veikalą atlikti.

Su brolišku pasveikinimu

Zūrich, 26/III 99 m. *Komitetas.*

Adresas: Herrn Otto Lang, Hegibachstrasse 22. Zūrich, Schweiz.

PS. Meldžiame visų lietuviškų laikraščių atkartoti šitą atsiliepimą.

Išskirstymas žemės Suvalkų gub. 1892 m.

(Desiatina = 2400 □ sieksnių.)

Paviečiai.	Vartojamos žemės												nevirtojamos žemės																	
	sodybų			ariamų			pievų			ganyklų			giurių			išviso			ežerų ir upių.			smiltynų kelių ir tt.			iš viso			visos žemės		
	kviet.		rug.		1. žol.		2 žol.		ganyklų		giurių		išviso		ežerų ir upių.		smiltynų kelių ir tt.		iš viso		visos žemės									
	d.	s.	d.	s.	d.	s.	d.	s.	d.	s.	d.	s.	d.	s.	d.	s.	d.	s.	d.	s.	d.	s.	d.	s.						
Suvalkų	2122	630	826	1590	69798	2190	17220	—	372	180	16241	300	13260	1000	119841	1090	5619	120	7480	1080	13099	1200	132940	2310						
Augustavo	4691	1020	9802	180	55335	330	16875	139	2742	2160	13210	1710	65893	1590	168350	2324	5551	960	6075	1650	11627	210	180178	134						
Seinų	3489	1470	2887	1020	76715	240	16272	930	2914	1410	14095	690	60401	480	176775	1440	12634	1590	12384	1350	25019	540	201794	1980						
Kalvarijos	3600	1980	11565	1410	52713	1680	19320	540	670	840	6975	300	16334	2190	111180	1740	1244	840	3149	750	4393	1590	115574	930						
Marijampolės	5076	1980	8256	2130	73901	2370	23641	270	1311	1170	13722	450	54842	1500	180753	270	1184	930	7652	330	8636	1260	189569	1530						
Vilkaviškio	3757	1560	11923	750	63005	1740	12548	120	3906	1890	8264	1380	6425	1740	109831	1980	1239	540	3697	1650	4936	2190	114768	1770						
Naumiesčio	2563	1260	14481	1710	70759	810	20003	2160	1339	1620	7055	180	31540	660	147743	1200	482	630	6523	1470	7005	2100	154749	900						
Iš viso	25320	300	59743	1590	462229	2160	125680	1124	13257	2070	79564	210	246898	1960	1014777	464	27955	810	46963	1080	74918	1690	1089595	2354						

199/100

Dokumentas apie lotyniškąs litaras lietuviškoje literaturoje.

(Tęsimas.)

Baigdams savo pranešimą t. s.*) Ligin prideda, kad, išsirišus pamatiniui Valdžios klausymui apie tai: 1. ar varyti toliaus spaudimą rusiškoms litaromis lietuviškų knygų, ar ne, ir 2. ar vėl leisti vartojimą lotyniškų litarų, pasirodo reikalingu, ar šaip, ar teip išrišant tuos klausymus, pasirupinti su išleidimu lietuviškų mokslavedžių ir knygų žmonių skaitymui ir drangę kuoveikiausiu platinimu jų tarp Lietuviių.

Prie pranešimo Kuratoriaus Varšavos mokslinės apygardos liko pridėta, dėl šio klausymo užrašai Prokuratoriaus Varšavos Sudo palatos, t. s., gofmeisterio Turau'o ir Varšavos general-gubernatoriaus šviesiausio kunigaikščio A. Imeretinski'o. Gofmeisteris Turau savo užrašuose praneša, kad pas Lietuvius noras pasiskaityti knygų savo kalboje išaugo drauge su pasidauginimu mokančių skaityti „Gaila, kad šis noras nerado teisingo sau pakakinimo ir suteikė tą nenormališką padėjimą, kokiame dar pasilieka lietuviška tauta.“

„Metuose 1885 buvo paliepta atimti visus lietuviškus išleidimus, kurie tik buvo da vartojami mokyklose. Mokintojai šių mokyklų, turėdami per nevalią grusti lietuviškas knygas, atspaustas rusiškoms litaromis, statė save į visai nesmagų padėjimą. Kaip žinoma, mokintojams buvo liepta tas knygas platinti. Žmonės nuo pirkimo jų atsisakė, bet nežiurint ant to, metuose 1894 buvo įsakyta mokintojams tuoj atleisti pinigų už prisiūstas jiems knygas, o jeigu ne, tai buvo žadėta atskaityti išpuolančius ant kiekvieno iš jų pinigų iš gaunamos algos. Paskiau, netrukus ilgai po išgavimo pinigų, buvo nutarta išdailinti tas knygas dykai. Dėlko Lietuviai priešinasi įvedimui į jų literatūrą rusiškų litarų, tai priežastį išranda gofmeisteris Turau ne tik tame, kad kunigai per savo įtekme prikalbinėja žmones, kurie dėl savo fanatiško prisirišimo prie tikėjimo, lotyniškąs litaras neatskiria nuo lotyniškų, rymo-katalikiško tikėjimo, bet ir „revoliucijiniame“ judėjime, kuris paskutiniame laike Suvalkų gubernijoje apėmė gana daug vietų. Gaila, juog išleidžiant lietuviškas dvasiškas knygas padarė Valdžia daug svarbių dogmatiškų klaidų, kurios davė progą žmonėms manyti, juog įvesdama rusiškąs litaras valdžia nori įvesti pravoslaviją.“ Gofmeisteris Turau perkračinėja toliaus turinį pargabenamų lietuviškų laikraščių. Pakraipa

tų laikraščių paskutiniame laike pasirodo vis labyn priešingesne rusiškai Valdžiai ir visi jos duodami paliepimai atranda ant puslapių jų kuoaršiausią kritiką. Pabaigoje 1895 m. ant ukininkų sueigų valsčiuose atvirai pradėjo atsiliepti balsai ir protestai, kad nemokintų vaikų mokyklose ant išleistų Valdžios knygelių su rusiškoms litaromis. Tėvai atsižadėjo pirkti tas knygas, o pirmiaus nupirtas naikino ir degino. Skaitlius mokintinių kaskart teip-gi eina mažyn. Visi valdžios paliepimai sutinka jeigu ne aktyvišką, tai pasyvišką prieštaravimą.“

Toliaus privesime ištrauką iš užrašų, paduotų Šviesiausio Kunigaikščio A. Imeretynskio kuratoriui Varšavos mokslinės apygardos. Jis duoda pilną istorišką nuobruožį dalykuose lietuviško klausymo. Kadangi mes dabar jau užtektinai susipažinome su tuo klausymu, o pranešimas A. Imeretynskio'o visai sutinka su tais pranešimais, apie kuriuos jau kalbėta, tai dar priseina pažiminti vien dalykus, kurie gali papildyti tai, kas jau pasakyta. Teip, iš tų užrašų patiriame, kad metuose 1860 židai užsiėmė platinimu per kontrabandą visokių daiktų, tarp kurių buvo ir paveikslai reiškiantieji istoriškus atsitikimus, labiausiai laiką unijos su Lenkija ir apskritai laiką, kuomet buvo garsi Lenkija, mat, dėlei to kad parodyti Lietuviams, juog tikriausia ir vienintelė jų tėvynė ėsanti Lenkija. Prie peržiurėjimo lenkiškų maldaknygių, kurios karštai buvo platinamos tarp Lietuvos gyventojų, buvo išrasta, kad maldaknygėse pridėta daug dalykų visai nedvasiškių, o priešingų valdžiai, o teipgi nemažai dviprasmių neaiškių sakinių, kurie turėjo tik sulenkuoti atskirą tautą; lenkiškuose elementoriuose buvo matomas aiškus noras sukurstyti tarp mokintinių meilę Lenkijos, kaip savo tėvynės.

Toliaus generol-gubernatorius primena apie kilusią buk Lietuviių svajonę apie liuosą politiškai Lietuvą. Patvirinimui tokio apkaltinimo jis nepaduoda jokių faktų.

Visuose pranešimuose, kaip general-gubernatoriaus, teip ir kuratorių apygardų, prašneka apie susekimą paslapčios draugystės, po vardu „Plėjada“, kuri užsiima platinimu atsišaukimų, kur lietuvišką giminę kviečia visokiu budu platinti lietuviškas knygas, atspaustas lotyniškoms litaromis ir skūstis visoms valdžioms ant užgynimo Lietuviams spaudos. Kaip matyti iš pranešimo prokuratoriaus Varšavos sudo palatos prasikaltusių už platinimą knygų ir atsišaukimų suimti liko 34 žmonės.

Baigdams savo užrašus. Varšavos gen-gubernatorius primena, juog Valdžios užmany-

*) t. s. = tainij sovietnik.

*) „Sietynas.“

mas sutiko visai priešingą pasivėdimą, sulyginant su tuo, ko jis norėjo, įvesdamas rusiškąs litaras.“ „Prie dabartinio padėjimo lieka viena iš dviejų,“ sako A. Imeretinski, „arba išmelsti atmainą Augščiausiai duoto paliepimo, arba pilnai daboti jo pildymą.“

Bet Šviesiausios kunigaikštis A. Imeretinski tur baime, kad, leidus spaudą lietuviškų knygų ir laikraščių latyniškoms litaromis, neatsirastų tarp Lietuvių nuomonės, buk tai Valdžia priversta buvusi pasiduoti, ir kad visame šios Valdžios užmnyne tur vietą neteisybė ir apgavimas. Pagalios Varšavos gener.-gubernatorius išra'da naudingų daiktu priežiurai ir kontrolei mokinimo pradedamosiose mokyklose įsteigti vietas pagelbininkų Viršininko mokslinės direkcijos iš žmonių, kurie gerai supranta lietuvišką kalbą; jie tai turėtų važinėti po mokyklas, arčiau sueiti su vaikų tėvais ir įkalbinėti prielankumą Valdžios užmnyams, kurie tur jųg mintyje tik gerovę žmonių ir apginimą jų nuo pragaištingų buviui svajonių apaštalu ir agitatorių. Prie to visko, žinoma, geriausiai būtų pritraukti parapijinius kunigus, sandarbavimas kurių šioj pakraipoje ne tik geistinas, bet tiesiog neatmestinas. Užrašai general-gubernatoriaus baigiasi nurodymu kuo pragaištingiausių lietuviškų laikraščių, išeinančių Prusuose ir Šiaurinėj-Amerikoje.

Iš augščiau pristvų pranešimų matyti, juog Valdžia, užgindama Lietuviams lotyniškai-lenkiškas litaras ir įvesdama vietoj jų rusiškąs, turėjo ant minties atitolinti Lietuvius nuo Lenkų ir drauge priartinti juos prie Rusų, sugiminiavus su šiais paskutiniais vienomis ir tomis pačiomis litaromis. Toksai jų užmnymas pasirodė netikusiu. Praslinkus 35 metams stipraus jų veikimo, dabar mes matome tiesiog atbulą pasekmę ir prieg tam Maskolijai visai negeidžiamą: kunigai lenkai arba sulenkuoti gali pasigirti plačiausia įtekme ant Lietuvių, pripildyti lenkiškų nuomonų dvasiškėjie kursto žmones prieš maskoliškas knygas su rusiškomis litaromis ir kemsą jiems lenkiškus išleidimus, lietuviška skaitytojų visuomenė, neturėdama laikraščių lotyniškoms litaromis atspausių, griebiasi ar tai už pargabentų per rubežių lietuviškų išleidimų, ar tai už lenkiškų raštų, papuldama tokiu būdų po įtekme užrubežinių kurstymų prieš Valdžią, arba visai negeistinos Maskolijai lenkystės; užrubežiniai laikraščiai ir knygos keliu kontrabandos platinasi dideliame skaitliuje ir tai laikraščiai ir knygos priešing Valdžiai turinio; nuo knygų, rusiškoms litaromis atspausių, ginasi, kaip tik įmanydami, o labjausiai su pagelba ugnelės, ir todėl

jokiū budu laike 35 metų nenusidavė praplatinti tarp žmonių nė vienos knygelės; skaitlius mokintinių mokyklose eina mažyn; ant sueigų valsčiuose daro atvirus oficijališkus nusprendimus, kad neduos pinigų ant mokyklų dabartinės tvarkos, kiekvienas maskolius skaitomas yra už spiegą, jieškantį užgintų lietuviškų knygų; galima užtėmyti nupuolimą doriškų jausmų tarp Lietuvių, nės skundai nuolat puola ant kaltų ir nekaltų; žandarų įtaisa ir prokuratoriaus priežiura tiesiog užversta bylomis dėl platinimo lietuviškų knygų lotyniškoms litaromis; susipratimas žmonių eina vis didyn; atsidavus Valdžiai tauta sistematiškai atsisalina nuo bendros savo tevyinės — Maskolijos; pagalios atsiranda slapčia draugystė „Plejada“, kuri laiko sav už siekį platinimą tarp Lietuvių ir Zemaičių lietuviškų užgintų knygų. Štai koks paveikslas dabartinio padėjimo.

Dar mes pilningiaus prisiziūrėsime veikimui minėtos augščiau slapčios draugystės, apie kurią duoda žinią Prokuratorius Varšavos Sudo palatos, gofmeisteris Turau; toje draugystėje jis užmato „revoliucijinius“ siekius, o lietuvišką tautą jis skaito už persiėmusią svajojimu apie politiškai nepriegulmingą Lietuvą. Kame jis randa liudyjimus teip sunkiam apkaltinimui?

Savo užrašuose, paduotuose Varšavos Kuratoriui jis liudyja, juog, neveizint ant visų įrankių, iš kurių buvo pasinaudota prie pirmutinio tardymo, „nenusidavė surasti organizaciją ir išpažinti nors artymiausius siekius“ tos slapčios draugystės. Kyla klausymas, ant kokių pasispirdimas pamatų, neprivestų užrašuose, gofmeisteris Turau, išrado „revoliucijinius siekius“ minėtos draugystės, kuomet iš jo užrašų net negalima suprasti, ar tikrai Lietuviai lieka kaltininkais visų išleistų priešvaldinių atsisaukimų, ar gal tie atsisaukimai išeina iš pusės, kuri laiko sau už siekį atitolinti Lietuvius nuo Maskolijos. Toksai neaiškumas teip svarbiame dalyke didėi apgailėtinas. Todėl pasiremams ant augščiau išguldytų pranešimų, o teipgi ant savo artymiausios pažinties su lietuviška tauta, apkaltinimą jos už kokius ten revoliucijinius siekius ir norus autonomijos negaliu nepavadinti bergždžiais. Atbulai, Lenkų maištuose Lietuviai neėme dalyvumo ir jie nuoširdžiai yra atsidavę Sostui ir tėvynei. Jeigu tik nebutų buvę to klausymo apie litaras, tai lietuviška tauta ramiausia iš visų Maskolijos tautų.

Svajojimai Lietuvių atkreipti yra ne ant pramanytos priešų „autonomijos“, bet ant dalyko įtyn reikalingo pakėlimui dvasiško ir doriško laipsnio savo tautos, o tai ant išga-

gavimo leidimo spausdinti savo knygas ir laikraščius, kaip leista kitoms Maskolijos tautoms, toms litaromis, prie kurių jau laikė keleto šimtmečių prapatę liko; su toms litaromis jie, teip sakant, kunu ir krauju susigiminiavo, jos buvo ir lieka ženklų jų atskiro tikėjimo ir išpažinimo.

Tokią mūsų pažiūrą pilnai patvirtina visi pranešimai, iš kurių aiškiai matoma, kad ir prasiplatinusiose atsišaukimuose nieko kito nereikalaujama, kaip tik sugražinimo literaturai lotyniškai lietuviškų litarų. Tokį pasiūlymą, žinoma, prisiema skaityti neteisingu, bet jis visgi negali duoti tiesos ramiai ir nuolankią lietuvišką ukininukų tautą skaityti už prisilaikansią kokių ten fantastiškų svajojimų apie autonomiją.

(Toliaus tęsis.)

Atskaita „Varpo“ ir „Ukininko“ už 1898 m.

Išleista:

Ant spaudimo „Varpo“	429,00 Mk.
Ant spaudimo „Ukininko“	864,00 Mk.
Ant atmušimo iš „U-ko“ knyg. „Apsakinėjimai apie žemę, vandenį ir orą“ (2000 ekz.)	34,00 Mk.
Ant atmušimo iš „U-ko“ knyg. „Maskolijų valdžia ir žmonės“ (2000 ekz.)	39,00 Mk.
Ant atmušimo „Atsišankimo“ iš „U-ko“	6,00 Mk.
Ant padarymo klišių prie „Apsakinėjimų apie žemę, vandenį ir orą“	60,00 Mk.
Ant siuntinėjimo	69,50 Mk.
Ant kitų reikalų	132,20 Mk.
	<hr/>
	1633,70 Mk.

Gauta:

Likusi nuo 1897 metų	180,32 Mk.
Nuo skaitytojų	526,57 Mk.
Nuo Mikolainio	100,00 Mk.
Nuo Z.	21,60 Mk.
Nuo Z.	21,60 Mk.
Nuo Z ₂	32,40 Mk.
Nuo L.	21,60 Mk.
Nuo M.	54,00 Mk.
Nuo 10 ²⁰	21,60 Mk.
Nuo K.	21,60 Mk.
Nuo Kn. VI.	54,54 Mk.
Nuo Ms.	54,00 Mk.
Nuo „Atsiuntusio kaip prizadėjo“	64,80 Mk.
Nuo Meškino	21,60 Mk.
Nuo Jono Jurgio	21,60 Mk.
Nuo S—s.	32,40 Mk.
Nuo J	54,00 Mk.
Nuo M—os	54,00 Mk.
Nuo S—ko.	39,00 Mk.
Nuo A—s.	105,84 Mk.
Nuo Lt.	250,56 Mk.
	<hr/>
	1753,63 Mk.
	1633,70 Mk.
Lieka ant 1899 metų	119,93 Mk.

Knygos prisiūtos į redakciją.

Geografija. Pagal Geikie, Nalkovskį ir kitus sutaisė Šernas. Chicago Ill. 1899 Spauda ir kaštais „Lietuvos“. 467 pusl.

Atsakąs redaktorius Jurgis Lapinas. Tilžėje. — Spaudinta pas Otto v. Mauderodę, Tilžėje.

Apsakinėjimai apie žemę, vandenį ir orą. Parašė P. A. Perspaudinta iš „Ukininko“. Tilžėje metuose 1898.

Pamokinimas kaip nuo pagedimo apsaugoti žmones pagedusių šunų aprietus. Sutaisyta L. Perspausta iš „Ukininko“. Tilžėje 1899 m.

Džiova ir kaip tos ligos apsaugoti. Pagal S. Sterlingą sutaisyta L. Atspaušta iš „Ukininko“. Tilžėje 1899 m.

Atsakymai.

Katinui. „Jungkimės“ siunčiame į Ameriką.

Apgarsinimai.

„Lietuva“

nedėlinis laikraštis.

Išeina Chicagoje kas subata. „Lietuva“ kaštuoja ant metų 3 dol. Kas abu doliarus užsimoka iš viršaus, gauna knygelę, už 50 c., dovanų. Kas užsimoka 1 dol., gauna knygelę už 25 c. Knygelę gali sau išsirinkti iš mūsų katalogo kas kokią nori, kad tik nebrangesnę per 50 c. o prisiūsime dykai.

Adresas:

A. Olszewskis,
924 33rd Sub-Sta. Nr. 60. CHICAGO ILL.

„Vienybė Lietuvniukų“.

Literatūros, mokslo ir politikos nedėlinis laikraštis. „Vienybė“ išeina kas sereda. Kaštuoja ant metų Amerikojo 2 dol., į užmarę 3 dol.

Adresas: **J. J. Pauksztys & Co.,**
224 & 226 East. Main Str. Plymouth,
Luzerne Co. Po.

Išėjo iš spaudos **Dr. Kudirkos** sudėstytas Valcas vadinamas

„Nemuno Vilnys“

su autoriaus portretu ir paveikslu Nemuno. Galima pirkti pas **J. Lapiną**, Tilžėje. (50 kap.)

Piningus ir laiškus į Varpo (ir Ukininko) redakciją siunčiant, reikia šitoksiu adresu padėti:

Hrn. J. Lapinas, Tilsit (Ostrp.)

Turinys.

Vardan teisybės. — Velinės. — Paslaptinis maskolijų valdžios dokumentas. — Paveikslai. — Atsiliepinimas. — Atsišaukimas — Iškirštymas žemės Suvalkų gub. metuose 1892. — Dokumentas apie lotynišką litaras lietuviškoje literaturoje. — Atskaita. — Atsakymai. — Apgarsinimai